

Nader ecologisch onderzoek gierzwaluw en vleermuizen GGD-gebouw, Nijmegen

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

J. Daamen, L. Verhoek, L. Anema & G.
Hoefsloot

**WAARDEN
BURG**
Ecology

we
consult
nature.

Nader ecologisch onderzoek gierzwaluw en vleermuizen GGD-gebouw, Nijmegen

Inventarisatie en toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming

J. Daamen, L. Verhoek, L. Anema & G. Hoefsloot

Status uitgave: concept

Rapportnummer:	23-382
Projectnummer:	22-0534
Datum uitgave:	oktober 2023
Projectleider:	G. Hoefsloot
Tweede lezer:	C. Nijholt
Opdrachtgever:	Gemeente Nijmegen, Directie Stadsbedrijven Postbus 9105 6500 HG Nijmegen
Foto omslag:	J. Daamen / Waardenburg Ecology
Referentie opdrachtgever:	VPL 308556
Akkoord voor uitgave:	drs. D. Emond
Datum akkoord:	27 oktober 2023

Graag citeren als: Daamen, J., Verhoek, L., Anema, L. & Hoefsloot, G. 2023. Nader ecologisch onderzoek gierzwaluw en vleermuizen, GGD-gebouw, Nijmegen. Inventarisatie en toetsing etc Rapport 23-382. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Trefwoorden: gierzwaluw, gewone dwergvleermuis, Wet natuurbescherming, GGD-gebouw, Nijmegen.

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Gemeente Nijmegen, Directie Stadsbedrijven

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

Samenvatting

Project 22-0534, nader onderzoek gierzwaluw en vleermuizen GGD-gebouw, Nijmegen

Soorten waar onderzoek naar is verricht:	Gierzwaluw en vleermuizen
Resultaten/bevindingen:	Eén zomerverblijfplaats laatvlieger en maximaal vijf zomer- en drie paarverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis
Maatregelen noodzakelijk?	Ja voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger
Is een ontheffing Wnb noodzakelijk?	Ja voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2026, kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Resultaat oriënterend onderzoek	5
1.3 Verantwoording	6
2 Plangebied en voorziene ingreep	7
2.1 Beschrijving plangebied en omgeving	7
2.2 Voorgenomen ingreep	8
3 Aanpak inventarisatie	9
3.1 Methodiek gierzwaluw	9
3.2 Methodiek vleermuizen	10
4 Resultaten	12
4.1 Gierzwaluw	12
4.2 Vleermuizen	12
5 Bepaling en beoordeling van effecten	17
5.1 Verbodsbepalingen Wnb	17
5.2 Gierzwaluw	17
5.3 Vleermuizen	17
6 Conclusie	20
Literatuur	21
Bijlage I Toetsingskader beschermde soorten Wet natuurbescherming	22

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De gemeente Nijmegen is voornemens om het bedrijfspand (GGD-locatie) aan de Groenewoudseweg 275 te Nijmegen te slopen, waarna nieuwbouw van een studentencomplex (inclusief fietsenstallingen) is voorzien. Waardenburg Ecology heeft in 2022 een quickscan uitgevoerd (Daamen, 2022) in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) om na te gaan of de Wnb geen belemmering vormt voor de uitvoering van het project.

Op basis van de quickscan kon geen uitsluitel worden gegeven over de betekenis van het plangebied voor gierzwaluw en vleermuizen (zie ook §1.2). Als het plangebied van betekenis is voor deze soorten, kan naar het oordeel van het bevoegd gezag een ontheffing van de Wnb noodzakelijk zijn. Om alsnog uitsluitel te kunnen geven, is in 2023 *nader onderzoek* uitgevoerd.

Met dit nader onderzoek worden eventuele functie(s) van het plangebied voor beschermde soort(en) in kaart gebracht en worden mogelijke effecten op de soortgroep(en) getoetst in het kader van de Wnb.

Voorliggend rapport doet verslag van de bevindingen van dit nader onderzoek.

1.2 Conclusies quickscan

Uit de quickscan (Daamen, 2022) volgde dat nader onderzoek nodig was naar gierzwaluw en vleermuizen, omdat:

- het plangebied in potentie geschikt is als nestplaats voor gierzwaluw door de verschillende openingen in de bebouwing. Het plangebied heeft geen functie als essentieel foerageergebied voor gierzwaluwen, omdat deze hoog in de lucht jagen en verre afstanden afleggen;
- in de bebouwing openingen aanwezig zijn die voor gebouwbewonende vleermuizen mogelijkheden bieden om een verblijfplaats in te hebben. Een functie als essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute voor vleermuizen is uitgesloten.

Daarnaast werd in de quickscan geconcludeerd dat bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden dient te worden met de aanwezigheid van broedvogels.

Voor andere beschermde soorten en algemene (vrijgestelde) soorten heeft het plangebied geen betekenis of zijn negatieve effecten van de voorgenomen ingreep te voorkomen (door het treffen van maatregelen) of uitgesloten.

1.3 Verantwoording

De toetsing is opgesteld op basis van het in 2023 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Bronnenonderzoek

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 1 juni 2023. Bij het raadplegen van de NDFF is uitgegaan van een zoekgebied met een straal van circa drie kilometer rondom het plangebied en van gegevens tot vijf jaar oud. Daarnaast is gebruik gemaakt van de informatie uit de Quickscan Wnb (Daamen, 2022).

Veldonderzoek

Het plangebied is onderzocht op nestplaatsen van gierzwaluwen en verblijfplaatsen van vleermuizen in de periode juni-september 2023. Het veldonderzoek naar gierzwaluwen is uitgevoerd conform het kennisdocument van BIJ12 (2023). Het onderzoek naar vleermuizen is gebaseerd op het Vleermuisprotocol 2021. Voor detailinformatie over de onderzoeksmethodiek wordt verwezen naar Hoofdstuk 3.

Kaartondergronden

De in de rapportage gebruikte kaartondergronden zijn verkregen via Esri Nederland, Community Map Contributors | Esri Nederland, beeldmateriaal.nl | Esri Nederland, Kadaster | Esri Nederland, AHN) | bagviewer.kadaster.nl.

Medewerkers

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

L. Anema	veldwerk gierzwaluw en vleermuizen
J. Daamen	veldwerk gierzwaluw, vleermuizen en rapportage
G. Hoefsloot	projectleiding, kwaliteitscontrole
L. Verhoek	veldwerk gierzwaluw en vleermuizen

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Waardenburg Ecology. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Waardenburg Ecology is ISO gecertificeerd.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Waardenburg Ecology waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

2 Plangebied en voorziene ingreep

2.1 Beschrijving plangebied en omgeving

Voor een uitgebreide omschrijving van het plangebied wordt verwezen naar de quickscan (Daamen, 2022). Hieronder wordt een samenvatting gegeven.

Het plangebied bevindt zich aan de Groenewoudseweg 275 in Nijmegen (Figuur 2.1). Het plangebied is voor ongeveer de helft bebouwd met een meerlaags bedrijfsgebouw (in gebruik door de GGD). Het buitenterrein bestaat grotendeels uit met klinkers verhard parkeerterrein. Op een aantal plekken rondom de bebouwing is groen aanwezig in de vorm van enkele jonge bomen (zoals zomereiken), klimop en diverse hagen van liguster, Spaanse aak, laurierkers en hulst.

Figuur 2.1 Het onderzochte plangebied – rood omkaderd. (Esri Nederland, Community Map Contributors | Esri Nederland, beeldmateriaal.nl | Esri Nederland, Kadaster | Esri Nederland, AHN)

2.2 Voorgenomen ingreep

Informatie over de voorgenomen ingreep is aangeleverd door de gemeente Nijmegen. De gemeente Nijmegen is voornemens om het bedrijfsgebouw aan de Groenewoudseweg 275 te slopen, waarna nieuwbouw van een studentencomplex (inclusief fietsenstallingen) is voorzien. Ten behoeve van het project zal de huidige bestrating worden verwijderd en het groen worden gerooid. De planning omtrent de uitvoering van de werkzaamheden is niet bekend.

3 Aanpak inventarisatie

In onderstaande paragrafen wordt per soort de onderzoeksmethodiek beschreven waarmee de eventuele functies van het plangebied voor deze soorten in kaart zijn gebracht.

3.1 Methodiek gierzwaluw

Het onderzoek naar nestplaatsen van de gierzwaluw is uitgevoerd conform het Kennisdocument gierzwaluw (BIJ12, 2023) en de aanvullende richtlijnen van Provincie Gelderland. Dit Kennisdocument schrijft voor dat drie veldbezoeken (onderzoeksrondes) uitgevoerd dienen te worden tussen 1 juni en 15 juli, tussen 21:00 uur en 22:30 uur, met een tussenperiode van minimaal 10 dagen.

In dit onderzoek zijn twee veldbezoeken in juni en een derde bezoek in juli uitgevoerd. Uit ervaring blijkt dat juni de hoogste trefkans biedt op het lokaliseren van nestplaatsen omdat in juli veel jongen al zijn uitgevlogen. In juli worden daarom veel nesten niet meer bezocht door de oudervogels, terwijl ze nog wel in de avond rondvliegen bij de bebouwing.

De onderzoeksrondes zijn uitgevoerd door drie personen (ronde 1) of twee personen (ronde 2 en 3). De onderzoekers hielden elkaar tijdens het onderzoek telefonisch op de hoogte van waarnemingen van gierzwaluwen. Tijdens de onderzoeksrondes is vanuit strategisch gekozen posities gelet op laagvliegende vogels, geluid (gieren) en in- en uitvliegers. Tevens is gelet op specifiek nest-indicerend gedrag zoals aantikken van de gevel en sporen zoals mest aan de gevel.

Een overzicht van de bezoekdata, tijdsduur en (weers)omstandigheden is weergegeven in Tabel 3.1.

Tabel 3.1 Overzicht data en overige (weers)omstandigheden nader onderzoek gierzwaluw

Datum	Tijd (begin-eind)	Zons-ondergang	Temp.	Bewolking	Windkracht	Neerslag	#tussenliggende dagen
08-06-2023	20:55 – 22:30	21:53	20 °C	0/8	2 Bft	geen	-
26-06-2023	20:55 – 22:35	22:00	19°C	0/8	2 Bft	geen	18
06-07-2023	20:55 – 22:40	21:57	19°C	2/8	1 Bft	geen	10

3.2 Methodiek vleermuizen

Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2021. Hierbij is specifiek gelet op de uitgangspunten ten aanzien van gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Verblijfplaatsen bebouwing

Het protocol schrijft voor dat de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen wordt vastgesteld door het uitvoeren een voorjaars- en najaarsonderzoek. Deze twee onderzoeken bestaan uit meerdere onderzoeksrondes. Het aantal onderzoeksrondes en de momenten van onderzoek (ochtend of avond) zijn afhankelijk van de doelsoorten, in dit geval de gebouwbewonende soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Voorjaarsonderzoek

Het plangebied is in het voorjaar (juni-juli) viermaal bezocht, waarbij gericht gezocht is naar het (al dan niet) voorkomen van zomerverblijfplaatsen en/of kraamverblijfplaatsen.

De twee avondbezoeken zijn uitgevoerd door drie personen per bezoek. Hierdoor is voldaan aan de eis uit het Vleermuisprotocol dat minimaal 75% van het onderzoeksgebied te allen tijde te overzien moet zijn.

De twee ochtendbezoeken zijn uitgevoerd door twee personen in plaats van drie per bezoek. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, is het aantal ochtendbezoeken verhoogd van één – die het protocol voorschrijft – naar twee.

Met deze onderzoeksinspanning is een voldoende beeld gekregen van verblijfsfuncties en soorten in het onderzoeksgebied.

Najaarsonderzoek

Het plangebied is in het najaar (augustus-september) driemaal bezocht, waarbij gericht gezocht is naar het (al dan niet) voorkomen van paar- en massawinterverblijfplaatsen.

De najaarsbezoeken zijn uitgevoerd door twee personen per bezoek. Omdat vleermuizen zich in het najaar (de paarperiode) langere tijd op een locatie concentreren, zijn baltsgedrag en zwermende dieren makkelijker waarneembaar. Hierdoor kan worden volstaan met een onderzoeksinspanning die lager is dan in het voorjaar. In dit geval is dit door het onderzoek uit te laten voeren door minder personen.

Alle drie bezoeken hebben plaatsgevonden in de avond. De eerste twee bezoeken zijn daarbij in verband met de mogelijke aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats van gewone dwergvleermuis tot middernacht (uiterlijk 02:00 uur) uitgevoerd, en voor 10 september.

Een overzicht van de bezoekdata, tijden en omstandigheden is gegeven in Tabel 3.2.

Tabel 3.2 Overzicht data en overige (weers)omstandigheden nader onderzoek vleermuizen

Datum	Tijd (begin-eind)	Zon onder	Zon op	Temperatuur	Bewolking	Windkracht	Neerslag	#tussenliggende dagen
Voorjaar								
08-06-2023	21:45 – 23:55	21:53		20°C	0/8	2 Bft	geen	-
14-06-2023	03:15 - 05:20		05:17	15°C	0/8	2 Bft	geen	-
29-06-2023	21:44 – 00:00	22:00		17°C	8/8	2 Bft	lichte motregen	21
07-07-2023	03:20 – 05:30		05:26	14°C	2/8	1 Bft	geen	23
Najaar								
14-08-2023*	23:50 – 02:00	21:03		21°C	3/8	1 Bft	geen	-
31-08-2023*	22:03 – 02:00	20:27		15°C	8/8	1 Bft	geen	17
20-09-2023	20:45 – 22:50	19:41		17°C	3/8	1 Bft	geen	20

*uitvoering ronde tot middernacht (02:00 uur) i.v.m. mogelijke aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats van gewone dwergvleermuis

Tijdens de onderzoeken is gelet op roepende dieren (sociale geluiden) en verblijfplaatsindicierend gedrag (in- en uitvliegen, aantikken, baltsvluchten en zwermgedrag). Vlak voor het uitvliegen van vleermuizen kunnen sociale geluiden worden gehoord, deze kunnen daarmee ook een verblijfplaats aantonen.

Apparatuur, materieel

Tijdens de onderzoeks rondes is per onderzoeker gebruik gemaakt van een batdetector van het type Petterson D240 of Anabat Scout voorzien van opname-apparatuur (Edirol). Daarnaast is gedurende de voorjaars rondes gebruik gemaakt van een batlogger. Ook is gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera en een led-zaklamp.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk is de betekenis van het plangebied voor gierzwaluw en vleermuizen beschreven op basis van de resultaten van de inventarisaties en beschikbare bronnen. In onderstaande paragrafen worden per onderzochte soort of soortgroep de resultaten van het veldonderzoek weergegeven en besproken.

4.1 Gierzwaluw

4.1.1 Bronnenonderzoek

In de NDFF zijn tot vijf jaar geleden meer dan 100 waarnemingen van gierzwaluw opgenomen in de directe omgeving van het plangebied. Dit betreft voornamelijk overvliegende of ter plaatse aanwezige dieren. Op meer dan 500 meter van het plangebied zijn in 2020 drie vastgestelde territoria waargenomen. In het plangebied zelf zijn geen nesten van gierzwaluwen waargenomen.

4.1.2 Veldonderzoek

Tijdens het veldonderzoek in 2023 zijn geen indicaties gevonden voor de aanwezigheid van nestplaatsen van gierzwaluw in het plangebied. Er zijn geen gierzwaluwen waargenomen die dicht bij de gevels van de bebouwing vlogen of anderszins binding met de bebouwing vertoonden. Het plangebied heeft geen functie als nestplaats voor de gierzwaluw.

Tijdens alle bezoeken zijn waarnemingen gedaan van hoog overvliegende gierzwaluwen boven het plangebied. Het plangebied heeft echter geen essentiële betekenis als foerageergebied voor de gierzwaluw want gierzwaluwen gebruiken een heel groot gebied om te jagen en jagen meestal hoog in de lucht op insecten.

4.2 Vleermuizen

4.2.1 Bronnenonderzoek

In de NDFF zijn tot vijf jaar geleden meer dan 100 waarnemingen gedaan van met name gewone dwergvleermuis. Daarnaast zijn er enkele waarnemingen bekend van franjestaart, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis. Deze zijn allen waargenomen in het Limospark dat op meer dan 500 meter van het plangebied ligt.

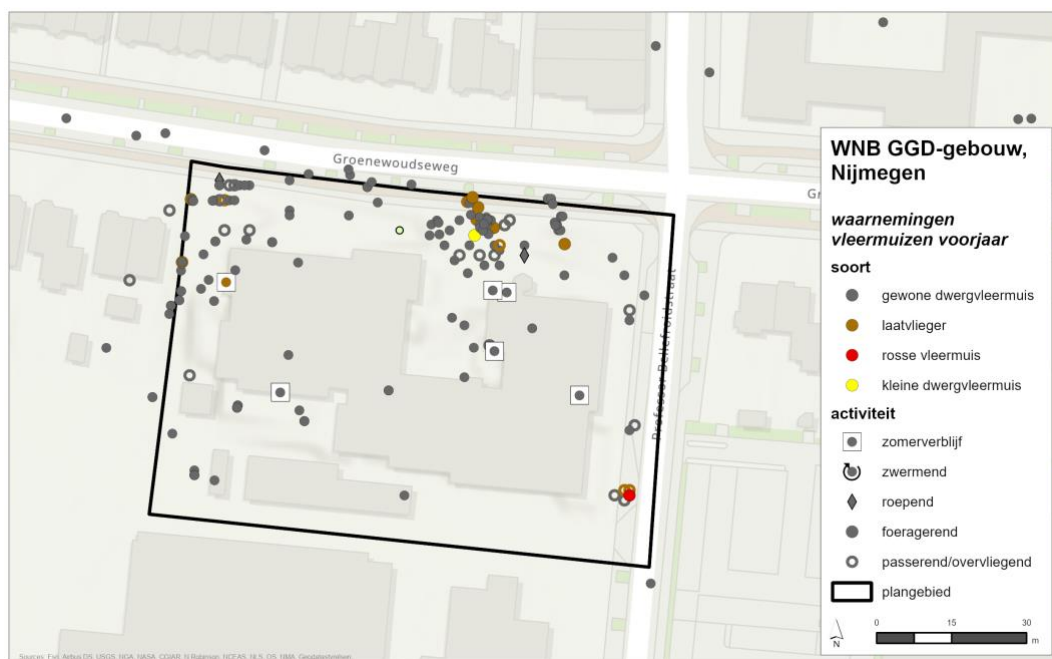
4.2.2 Veldonderzoek – gewone dwergvleermuis

Kraamverblijfplaatsen

Er zijn tijdens het voorjaarsonderzoek geen (aanwijzingen voor) kraamverblijfplaatsen gevonden van gewone dwergvleermuis. Op verschillende locaties rondom het gebouw zijn maximaal vijf uitvliegers waargenomen, maar deze zaten te ver uit elkaar waardoor een functie als kraamverblijfplaats kan worden uitgesloten (zie alinea Zomerverblijfplaatsen).

Zomerverblijfplaatsen

In het plangebied zijn maximaal vijf zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Tijdens de eerste ronde op in de nis aan de noordzijde van het gebouw drie uitvliegers waargenomen. Aan de zuidkant en de oostkant is per kant één uitvlieger waargenomen. Alle vijf vlogen ze onder de dakrand vandaan. Tijdens de overige rondes zijn op deze locaties ook in-/uitvliegers waargenomen. Alleen in de nis waren dit er in de overige twee in plaats van drie. Omdat tijdens de eerste ronde wél drie uitvliegers zijn waargenomen, wordt ervan uitgegaan dat in het gebouw in totaal vijf zomerverblijfplaatsen aanwezig zijn. De locaties zijn weergegeven in Figuur 4.1.

Figuur 4.1 Waarnemingen voorjaarsonderzoek, inclusief verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Zomerverblijfplaats

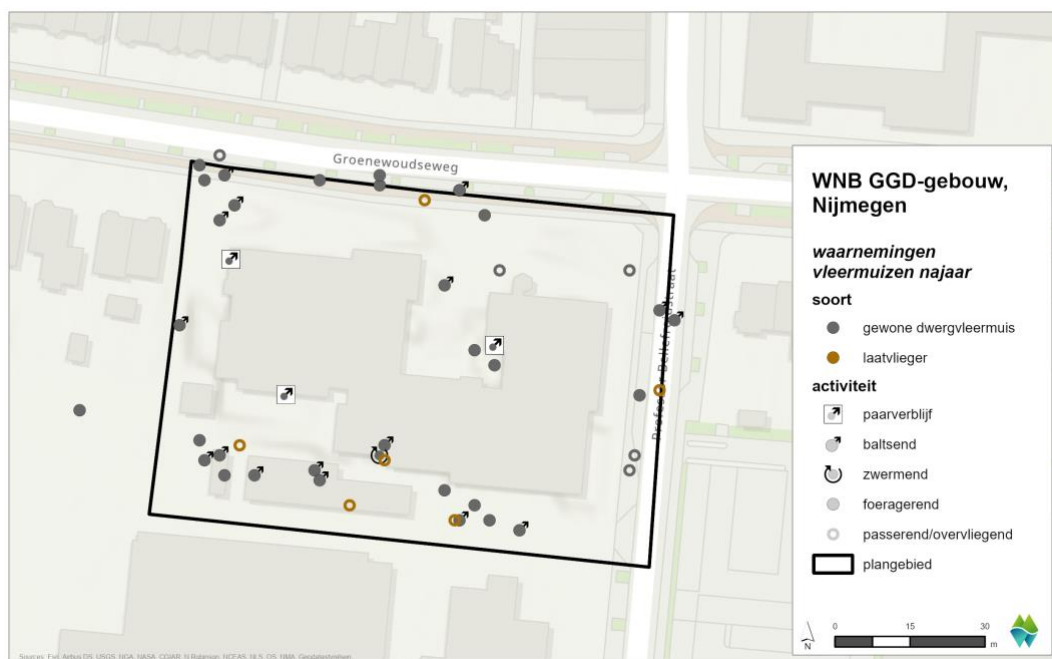
Onder een zomerverblijfplaats valt elke verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn én waarvan is aangetoond is dat het geen kraamverblijfplaats of paarverblijfplaats betreft. Het gaat hierbij dus zowel om locaties van vrouwtjes als mannetjes, losse individuen of kleine groepjes dieren.

Paar- en/of (massa)winterverblijfplaatsen

Tijdens het najaarsonderzoek zijn op verschillende locaties baltsende gewone dwergvleermuizen gehoord. Baltslocaties kunnen als paarverblijfplaats in gebruik zijn, maar dit is niet per definitie zo.

De waarnemingen van baltsende mannetjes zijn geclusterd op basis van baltstrajecten en baltslocaties. Verspreid in het onderzochte gebied liggen maximaal drie territoria (zie Figuur 4.2) en dus maximaal drie paarverblijfplaatsen. De paarverblijfplaatsen kunnen zich bevinden onder andere in spouwmuren of andere types spleetvormige verblijfplaatsen. Verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen kunnen vaak niet exact worden vastgesteld, omdat gewone dwergvleermuizen meestal vliegend baltzen. Soms kunnen invliegende of uitvliegende exemplaren worden waargenomen, dan is de verblijfplaats aantoonbaar. De invlieglocaties in het gebouw zijn – ondanks het gebruik van een warmtebeeldcamera – niet vastgesteld in 2023.

Figuur 4.2 *Waarnemingen najaarsonderzoek, inclusief globale locaties paarterritoria gewone dwergvleermuis. .*

Het is mogelijk dat een mannetje en één of enkele vrouwtjes ook in milde wintermaanden in paarverblijfplaatsen aanwezig zijn. Enkele graden (nacht)vorst wordt in de paarverblijfplaatsen vaak wel getolereerd, bijvoorbeeld op plekken waar overdag de zon op schijnt. Bij strenge vorst verhuizen dwergvleermuizen doorgaans naar vorstvrije winterverblijfplaatsen in grote gebouwen.

Tijdens de bezoeken zijn geen aanwijzingen voor (massa)winterverblijven van gewone dwergvleermuizen gevonden in het plangebied. De aanwezigheid van massa-winterverblijven wordt daarmee uitgesloten.

4.2.3 Veldonderzoek – Laatvlieger

Kraamverblijfplaatsen

Tijdens het voorjaarsonderzoek is tijdens één ronde een mogelijke uitvlieger van laatvlieger waargenomen (zie zomerverblijfplaatsen). Omdat dit één individu betrof en deze de overige rondes niet is waargenomen, wordt een kraamverblijfplaats uitgesloten (zie alinea Zomerverblijfplaatsen).

Zomerverblijfplaatsen

In het plangebied is mogelijk één zomerverblijfplaats van laatvlieger vastgesteld. Gedurende de eerste ronde (8 juni) is aan de westzijde van het gebouw mogelijk een uitvlieger waargenomen (Figuur 4.1). De waarnemer was hierbij niet zeker dat deze laatvlieger daadwerkelijk uit de bebouwing vloog of over het gebouw heen. De laatvlieger was namelijk ineens aanwezig, maar is niet daadwerkelijk uit het gebouw vliegend waargenomen. Omdat het ook niet kan worden uitgesloten wordt er *worst case* wel van uitgegaan dat de laatvlieger een zomerverblijfplaats in de bebouwing heeft.

Paar- en of massawinterverblijfplaatsen

Er zijn tijdens het najaarsonderzoek geen aanwijzingen voor paar- of massawinterverblijfplaatsen gevonden van laatvlieger. Twee tot drie laatvliegers zijn gedurende deze rondes waargenomen, maar deze passeerden alleen het gebied, waarbij een keer zeer kort een sociaal geluid te horen was. De aanwezigheid van paar- of massa-winterverblijven wordt daarmee uitgesloten.

4.2.4 Veldonderzoek - Overige soorten

Er zijn geen verblijfplaatsen van andere soorten vleermuizen vastgesteld. Tijdens de voorjaarsrondes is één waarneming van kleine dwergvleermuis gedaan en één waarneming van rosse vleermuis (Figuur 4.1). Deze vlogen alleen hoog over het plangebied over en vertoonden beiden geen binding met de bebouwing. Overige soorten (zoals watervleermuis, gewone grootoorvleermuis of franjestaart) zijn niet waargenomen tijdens het veldwerk.

4.2.5 Functioneel leefgebied

Het functioneel leefgebied van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger omvat het hele netwerk van verblijfplaatsen (o.a. in woningen of andere gebouwen in de omgeving), inclusief de vliegroutes en het jachtbiotoop in en rond de verblijfplaats tot een afstand van maximaal enkele kilometers. In het GGD-gebouw zijn maximaal vijf zomerverblijfplaatsen en drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig. Daarnaast is ook maximaal één zomerverblijfplaats van laatvlieger aanwezig. Aangezien geen

kraamverblijfplaatsen aanwezig zijn, kunnen de vleermuizen enkele kilometers afleggen om bij hun jachtbiotoop te komen. In het plangebied zijn buiten de verblijfplaatsen geen essentiële onderdelen van het leefgebied aanwezig. Ten opzichte van zomer- en paarverblijfplaatsen zijn vleermuizen flexibel en kunnen ze gebruik maken van meerdere verblijfplaatsen in de omgeving.

Overige soorten

Er zijn geen essentiële onderdelen van functioneel leefgebied van andere soorten vleermuizen vastgesteld.

5 Bepaling en beoordeling van effecten

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten en eventuele gevolgen van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten. Uitgangspunt voor de effectbepaling is dat rust- en verblijfplaatsen voor een soort van essentieel belang zijn voor de levenscyclus en een onmisbaar onderdeel zijn van het habitat (een essentieel onderdeel van het functioneel leefgebied). Om effecten te voorkomen zal de functionaliteit van rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd moeten zijn. De bevindingen vanuit het veldbezoek en de te verwachten effecten zijn – als gevolg van de voorziene ingreep – getoetst aan de Wet natuurbescherming (Wnb). Vervolgens is aangegeven of, en zo ja welke, vervolgstappen noodzakelijk zijn.

5.1 Verbodsbepalingen Wnb

De regels die toezien op genoemde bescherming zijn opgenomen als verbodsbepalingen binnen de Wnb. De verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten planten en dieren (aspect Soortenbescherming) zijn in de Wnb opgenomen in Hoofdstuk 3 en beschreven per beschermingsregime. In Bijlage I is het wettelijk kader terug te vinden.

5.2 Gierzwaluw

5.2.1 Bepaling van effect(en)

De bebouwing in het plangebied heeft geen betekenis als nestplaats voor gierzwaluw. Ook heeft het plangebied geen betekenis als essentieel foerageergebied. Negatieve effecten van de werkzaamheden op gierzwaluwen zijn daarom uitgesloten.

5.2.2 Beoordeling van effect(en) i.h.k.v. Wnb

Aangezien negatieve effecten op gierzwaluwen uitgesloten zijn, is er géén sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen.

5.3 Vleermuizen

5.3.1 Bepaling van effect(en)

Als gevolg van de geplande ingreep worden maximaal vijf zomerverblijfplaatsen en drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vernietigd. Daarnaast wordt ook maximaal één zomerverblijfplaats van laatvlieger vernietigd.

5.3.2 Beoordeling van effect(en) i.h.k.v. Wnb

Met de ingreep worden meerdere verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en één verblijfplaats van laatvlieger aangetast. De Gedragscode Soortbescherming voor gemeenten is niet van toepassing omdat in de nieuwe gedragscode (versie 23 juni 2023), die in ontwerp is goedgekeurd, het slopen van bebouwing niet onder de reikwijdte van de gedragscode valt.

Het fysiek aantasten van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger ziet de provincie Gelderland als een overtreding van Wnb artikel 3.5 lid 4. Omdat de vleermuizen gedwongen worden een alternatieve verblijfplaats te zoeken (bijvoorbeeld in de tijdelijke vleermuiskasten) zou sprake kunnen zijn van een overtreding van de Wet natuurbescherming artikel 3.5 lid 2, opzettelijke verstoring. Een ontheffing is noodzakelijk. Het doden van dieren door de ingreep moet worden voorkomen.

5.3.3 Maatregelen

- Om te compenseren voor de verblijfplaatsen die verloren gaan dienen tijdelijke verblijfplaatsen gerealiseerd te worden in de directe omgeving van het GGD-gebouw:
 - o Voor gewone dwergvleermuis dient ter compensatie per verloren gaande verblijfplaats minimaal vier vervangende verblijfplaatsen aangeboden te worden. Dit betekent dat in totaal minstens 20 vleermuiskasten dienen te worden gerealiseerd indien deze een functie als zowel zomerverblijfplaats als paarverblijfplaats kunnen hebben. De gewenningstijd voor zomerverblijfplaatsen is minimaal 3 maanden waarbij alleen de maanden april tot en met oktober meetellen. De gewenningsperiode voor paarverblijfplaatsen is minimaal 6 maanden voorafgaand aan het paarseizoen. De vervangende verblijfplaatsen dienen dus voor februari gerealiseerd te zijn.
 - o Voor laatvlieger dienen per verloren gaande verblijfplaats ook minimaal vier vervangende verblijfplaatsen aangeboden te worden. Over de gewenningstijd van laatvliegers is niet veel bekend, maar hiervoor wordt een periode van 6 maanden aangehouden.
- In de nieuwbouw dienen permanente voorzieningen voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger te worden gerealiseerd.
- Het doden van dieren wordt voorkomen door de bebouwing voor de werkzaamheden en buiten de kwetsbare periode ongeschikt te maken. Dit kan door het maken van tochtgaten, het gebruik van exclusion flaps en/of het openbreken van de dakrand. De minst kwetsbare periode is de paartijd (half augustus-half oktober) omdat de dieren dan het meest mobiel en flexibel zijn v.w.b. verblijfplaatskeuze.
- Voor de ingreep wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld en uitvoering van bovenstaande maatregelen vindt altijd plaats onder leiding van een ecologisch deskundige.

5.3.4 Staat van instandhouding

Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuis komt landelijk algemeen voor. Zij leven in netwerken van (lokale) populaties die met name via de winterverblijven aan elkaar gekoppeld zijn (Goutbeek 2018). De populatie wordt geschat op 200.0000 – 600.0000 individuen in de Art.17 rapportage (European Environmental Agency, 2019). De afgelopen jaren is het leefgebied van de gewone dwergvleermuis veranderd. Er zijn meer foerageergebieden bijgekomen (bijvoorbeeld nieuwe wetlands), maar verblijfplaatsen zijn in aantal en kwaliteit afgenomen. Dit is vooral als gevolg van de toegenomen isolatiemaatregelen van woningen. Er bestaan daarom risico's voor het functioneren van netwerken aan verblijfplaatsen (zomer en winter), waardoor de staat van instandhouding in het geding komt. In Goutbeek (2018) wordt dit beoordeeld als ongunstig / ontoereikend (stabiele trend), met de toevoeging dat dit als gunstig wordt beoordeeld bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen. In Gelderland is de beoordeling van de staat van instandhouding gelijk aan de landelijke staat van instandhouding (Goutbeek, 2018).

Indien tijdig nieuwe verblijfplaatsen worden gerealiseerd hoeven de werkzaamheden geen afbreuk te doen aan de staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis. Het huidige aanbod aan verblijfplaatsen blijft dan behouden tijdens en na de werkzaamheden (zie ook BIJ 12, 2017a). Daarnaast wordt met maatregelen voorkomen dat dieren worden gedood en wordt verstoring zoveel mogelijk beperkt.

Laatvlieger

De laatvlieger is opgenomen op de Rode Lijst zoogdieren in de categorie Kwetsbaar. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig (cdr.eionet.europa.eu). Over de staat van instandhouding in Gelderland is weinig bekend (Goutbeek, 2018). Aangenomen wordt dat de staat van instandhouding in Gelderland niet afwijkt van de landelijke staat van instandhouding. Indien tijdig nieuwe verblijfplaatsen worden gerealiseerd hoeven de werkzaamheden geen afbreuk te doen aan de staat van instandhouding van laatvlieger. Het huidige aanbod aan verblijfplaatsen blijft dan behouden tijdens en na de werkzaamheden. Daarnaast wordt met maatregelen voorkomen dat dieren worden gedood en wordt verstoring zoveel mogelijk beperkt.

6 Conclusie

In Tabel 6.1 is aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (kunnen) worden overtreden als gevolg van het voornemen en waarvoor ontheffing dient te worden aangevraagd. Voor de volledigheid zijn tevens de overige soort(groep)en waarvoor maatregelen nodig zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen, opgenomen. Voor de te nemen maatregelen om overtreding te voorkomen wordt verwezen naar Hoofdstuk 5.

Tabel 6.1 Overtreding van de verbodsbepalingen door project herontwikkeling GGD zonder en met mitigatie + gevolgen voor al dan niet noodzakelijk zijn ontheffingsaanvraag.

Soortgroep- of naam	Relevante verbodsbepalingen	Overtreding verbodsbepaling <u>zonder</u> mitigerende maatregelen	Overtreding verbodsbepaling <u>met</u> mitigerende maatregelen	Ontheffings-aanvraag
Gierzwaluw	n.v.t.	Nee	Nee	Nee
Gewone dwergvleermuis	Artikel 3.5, lid 1: doden van individuen	Mogelijk	Nee	Nee
	Artikel 3.5, lid 2: opzettelijke verstoring	Ja	Ja	Ja
	Artikel 3.5, lid 4: vernieling verblijfplaatsen	Ja	Ja	Ja
Laatvlieger	Artikel 3.5, lid 1: doden van individuen	Mogelijk	Nee	Nee
	Artikel 3.5, lid 2: opzettelijke verstoring	Ja	Ja	Ja
	Artikel 3.5, lid 4: vernieling verblijfplaatsen	Ja	Ja	Ja

Literatuur

- BIJ12, 2017a. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12, 2023. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 2.0, juli 2023. BIJ12, Utrecht.
- Borst, R.H.J., Sprong, R., en Teunissen, M., 2023. Gedragscode soortbescherming gemeenten. Stadswerk, 2023.
- Daamen, J., 2022. Quicksan Wet natuurbescherming t.b.v. slop (GGD-gebouw) en nieuwbouw, Groenewoudseweg 275 te Nijmegen. Notitie met kenmerk 22-0534/22.05584/JanDaa.
- NDFF 2023. Nationale Databank Flora en Fauna Uitvoerportaal: <https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/secure/index.zul> (geraadpleegd d.d. 01-06-2023).
- Goutbeek, A.B., 2018. De staat van instandhouding. Factsheets voor 25 soorten in Gelderland. Referentienummer 079761421 B. Arcadis, Arnhem.
- Vleermuisprotocol 2021. www.netwerkgroenebureaus.nl

Bijlage I Toetsingskader beschermde soorten Wet natuurbescherming

Algemeen

De Wnb heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. De wet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, van soorten planten en dieren en van houtopstanden. De bescherming van plant- en diersoorten is geregeld in 'Hoofdstuk 3 Soorten' van de Wnb. De Wnb bevat een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, beschermd of niet. Daarnaast voorziet de wet in strikte verboden die gelden voor beschermde soorten. Daarbij gaat de wet uit van het 'nee-tenzij' principe: schadelijke handelingen zijn verboden, tenzij dit nadrukkelijk is toegestaan. De provincies zijn in principe bevoegd gezag voor de soortenbescherming van de Wnb. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk bevoegd gezag.

Deze bijlage beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming voor zover relevant voor voorliggend onderzoek. De informatie in deze bijlage is deels ontleend aan de brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Zorgplicht

De Wnb bevat een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten. Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, ongeacht of ze beschermd zijn. Dit betekent bijvoorbeeld dat initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen, beheer- en onderhoudswerk en evenementen zich daaraan voorafgaand op de hoogte (laten) stellen van de aanwezige natuurwaarden en de mogelijke effecten van hun voorgenomen handelingen op deze waarden. Bij de uitvoering van die handelingen moeten negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen dan wel beperken of ongedaan gemaakt worden.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

De Wnb onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes: *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*, *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* en *Beschermingsregime andere soorten*. Elk beschermingsregime kent zijn eigen verbodsbepalingen (tabel 1.1). Verbodsbepalingen mogen niet overtreden worden, tenzij hiervoor een vrijstelling (een uitzondering op een wettelijk verbod) of ontheffing is verleend. De interpretatie van verbodsbepalingen verschilt per bevoegd gezag.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in het wild levende vogels van soorten als genoemd in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.

Beschermingsregime andere soorten

Soorten die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Bij de bescherming van vogels maken provincies en Rijk onderscheid tussen soorten met jaarrond beschermde nesten en soorten waarvan de nesten niet jaarrond beschermd zijn. Voor een aantal vogelsoorten geldt dat hun nesten jaarrond beschermd zijn, ook als de soort op het moment van de handeling geen gebruik maakt van het nest. Dit is het geval wanneer een vogelsoort jaarlijks terugkeert naar zijn nest en niet of nauwelijks in staat is om elders in zijn leefgebied een vervangend nest te vinden of te maken. Nesten van andere soorten mogen weggehaald worden indien het nest op dat moment aantoonbaar niet in gebruik is als broedlocatie. Het seizoen is hierbij niet relevant, wat er toe doet is of het nest in gebruik is voor het broeden. De lijsten met soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen verschillen per bevoegd gezag.

Tabel 1 *Overzicht verbodsbepalingen beschermde soorten per beschermingsregime Wet Natuurbescherming (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).*

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Afwijken van verbodsbepalingen

Vrijstelling

Voor een aantal beschermde soorten en handelingen gelden vrijstellingen en is daarom geen ontheffing nodig. Vrijstellingen zijn onder andere verleend in de vorm van provinciale verordeningen en bij ministeriële regeling. In de verordening of regeling staat aangegeven voor welke verbodsbepalingen, voor welke handelingen en voor welke soorten de vrijstelling geldt. Er geldt bijvoorbeeld een vrijstelling voor een aantal algemeen voorkomende soorten amfibieën en zoogdieren bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en beheer en onderhoud van gebieden.

Daarnaast gelden er vrijstellingen voor handelingen die *aantoonbaar* worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Vrijgesteld zijn ook handelingen die onderdeel zijn van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programma in het kader van een programmatische aanpak, als bij de totstandkoming van het beheerplan of het programma de desbetreffende handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Ontheffing

Voor handelingen is een ontheffing van de Wnb nodig als:

- Er geen maatregelen mogelijk zijn om het overtreden van de verbodsbepalingen te voorkomen;
- Er geen vrijstelling geldt op grond van een provinciale verordening, ministeriële regeling, gedragscode, beheerplan Natura 2000 of programmatische aanpak.

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend als voldaan is aan elk van de volgende drie cumulatieve voorwaarden:

- Er is geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep (andere locatie, andere werkwijze, andere planning).
- Er is sprake van een in de wet genoemd belang. De belangen verschillen per beschermingsregime. Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen, bijvoorbeeld volksgezondheid of openbare veiligheid. Voor de soorten van het Beschermingsregime andere soorten gelden de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen, waaronder ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud.
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

De termijn voor het behandelen van een aanvraag bedraagt 13 weken met de mogelijkheid om dit eenmalig te verlengen met 7 weken.